

στο, κι ο τεχνίτης τὴν ἔρα πού παραστίνει δὲν ἀρκεῖ μόνο νὰ πιτύχη χαρακτήρα, μὰ πρέπει νὰ παρουσιάσῃ σύνολο καλλιτεχνικό.

Ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανού ἀπὸ τότε πού ἀνέβηκε στὴ σκηνὴ ἴσαμε τώρα, μόνο τὴν ἔνταση τοῦ ταλέντου της μὲς ἔδωσε, τὴν ἔκτασή του ὅμως ὄχι. Δὲ θέλουμε νὰ πιστέψουμε πὼς τοῦτο εἶναι ἀδυναμία. Καλύτερα νὰ τὸ ἀποδώσουμε στὸ εἶδος τοῦ θεάτρου, πού παίζει ἴσαμε σήμερα. Θέατρο πού ἐργάστηκε πάντα μὲ τὰ δυνατά του, γιὰ τὴν καλὴ ἰσοδεία, καὶ πού θαμαστά, τὸ κατώρθωσε. Ἰσως ὁ μὲν ὁ φρενὸς κύκλος τῶν ρόλων πού διάπλωσε ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανού, σὲ κωμωδία καὶ σὲ φάρσα, νὰ ἱκανοποιεῖ τὰ τόσα της χαρίσματα, υποθέτουμε ὁ μὲν πὼς δὲν ἱκανοποιεῖ καὶ τὴ φιλοδοξία της. Καὶ παραδείγμα ἡ προσπάθεια τῆς «Κοκκινότριχας» καὶ τὸ προανάγγελμα τῆς «Νόρας», πού φοβόμαστε μὴ πὼς μείνῃ μόνο προανάγγελμα. Κι ἂν παραδεχτοῦμε ἀκόμα πὼς σὲ ἓνα εἶδος ρόλων κωμωδίας ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανού, εἶναι πολλὲς φορές ἀμίμητη, ἴσως καὶ ὑπέροχη («Κοριτσάκι»), αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετὸ καὶ γιὰ τὴν ἴδια, καὶ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο, πού ἔχει καὶ πού πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπάνου της πολλὲς ἐλπίδες.

Ἄλλη τεχνίτρα πού ἀντίθετα πρὸς τὴν κ. Κυβέλη Ἀδριανού, μὲς ἔδωσε ὡς τώρα ὅλη τὴν ἔκτασή τοῦ ταλέντου της καὶ πουθενὰ τὴν ἔνταση εἶναι ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη. Ἡ ἐξέλιξή της σταθμικὴ γλήγορη μὰ φυσικὴ, κ' ἡ καλλιέργειά της φροντισμένη, στὸν καιρὸ πού τὸ Βασιλικὸ θέατρο κλειοῦσε μέσα του στοιχεῖα ἱκανὰ γιὰ τέτοιο φρόντισμα. Τὸ ταλέντο της δυνατὸ, ἡ λαχτάρα της γιὰ δουλειὰ ἀξιώπαινη, ὁ δρόμος της πλατὺς. Ἐκτὸς Γκαίτε καὶ Ἰψεν, στίς ἐλαφρὲς φάρσες τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας, κ' ἀπὸ κεῖ στὰ ἀνάβιαθρα δραματάκια τοῦ κ. Μπερστάιν. Στὰ περισσότερα καλὴ, ἔλλοτε μέτρια, καὶ κάποτε ἀκόμα καὶ κακὴ. Ἡ μεγάλη στράτα της φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμή πὼς εἶναι ἡ τραγωδία, καὶ καθολικὰ τὸ δράμα. Μὰ καὶ κεῖ δὲν εἶδαμε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἔντασή πού ζητούσαμε. Ἰσως θὰ τὸ κατώρθωνε ἂν ἔμενε, στὸν κάμποσο πλατὺ αὐτόνε ἤριζοντα. Ζήληψε ὅμως φαίνεται εὐκολὲς δάφνες, καὶ πέφτοντας στὴ ρουτίνα σταμάτησε τὴν ἐνέργειά τοῦ πολυτίμου ταλέντου της. Πρὶν τῆς κόψῃ ὁλότελα αὐτὴ τὴν ἐνέργειά, ἄς φροντίσῃ νὰ βρῇ τὰ πατήματά της, ἂν καὶ τὸ Βασιλικὸ πού θὰ ἐργαστῇ τὸ χειμῶνα δὲν πιστεύουμε νὰ τῆς καμῇ αὐτὸ τὸ καλὸ ἔ-

τσι πού διευθύνεται σήμερα πισωδρομικὰ καὶ νεκρικὰ ἀπὸ τὸν παλαιότατο κ. Βλάχο. Ἡ δεσποινίδα Μαρίκα Κοτοπούλη πρέπει νὰ πιστέψῃ πὼς τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἔχει τὴν ἀνάγκη της, μὰ πὼς αὐτὸ ἴσα ἴσα ἀπαιτεῖ πνίξιμο κάθε ἐγωῖσμου παράταιρου, καὶ γνώρισμα βαθύτερο τοῦ ἑαυτοῦ της, κ' ἀκόμα ἐχτίμηση τοῦ ἀληθινοῦ ταλέντου της ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια.

Στὸ θέατρο τοῦ Συντάγματος πού ἐργάστηκε τὸ φετεινὸ καλοκαίρι ἡ δ. Κοτοπούλη, ἐπαιξε κ' ἓνας ἀπ' τοὺς καλοὺς ἠθοποιούς τοῦ παρελθόντος, ὁ κ. Βονασέρας. Δυστυχῶς ὅπως σὲ πολλὰ πράγματα, ἔτσι καὶ στὴν ἀντίληψη τῆς τέχνης, ἡ συντηρητικότητά τοῦ κοινού, καλλιεργούμενη ταχτικὰ ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία μᾶς, ἔκαμε θάματα. Ρεκλαμαρίστηκε ἀρκετὰ ὁ κ. Βονασέρας, καὶ θαμάστηκε καὶ χερροκρατήθηκε. Τὸ παίξιμό του βέβαια δείχνει κάποιο ταλέντο, μὰ τὸ ταλέντο αὐτὸ ἔχει μορφωθῇ καὶ ζυμωθῇ μὲ τοὺς κανόνες τῆς παλαιᾶς θεατρικῆς σχολῆς. Ἰσως τὸν καιρὸ πού πρωτοφάνηκε στὴ σκηνὴ ὁ κ. Βονασέρας, νὰ ἔφερε κάτι νεωτεριστικὸ, μὰ αὐτὸ ἔτανε τόσο λίγο, κ' ἄλλοι μὲς ἔδειξαν πῶς ὕστερα τόσο πολὺ, ὥστε χωρὶς φόβο ὑποτίμησης τῆς προσωπικότητάς του, μποροῦμε νὰ πούμε πὼς ὁ κ. Βονασέρας ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐποχὴ πού ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἀγαπημένα του λίγα δραματικὰ ἔργα, πού στὸ παίξιμό τους στέκεται βέβαια κ' ὁ ἴδιος σὲ πολὺ καλὴ γραμμὴ.

Στὴ «Νέα Σκηνὴ» πάλι, ντυμένος τὴ δημοσιογραφικὴ δόξα, ἔδρασε τοῦτο τὸ καλοκαίρι ὁ κ. Σαγιώρ. Ἡ τέχνη του, βέβαια, εἶναι μοναδικὴ στὴ φάρσα, μὰ μᾶς φαίνεται πὼς τῆς λείπει τὸ κάτι ἐκείνο τὸ βαθύτερο καὶ τὸ λεπτότερο, πού δημιουργεῖ τὸν κωμικὸ τύπο τῆς ζωῆς, καὶ πού μακραίνει τὸν προσεχτικὸ θεατὴ νὰ υποθέσῃ πὼς ἔχει ἀπέναντί του τὸ γελοιοποιὸ τῶν μικροθεάτρων, μὲ τὴν ἴσην πάντα μονοκόμματη κωμικότητά του. Ὑπάρχουν ἄλλοι στὸ ἑλληνικὸ θέατρο πολὺ καλλίτεροι ἀπὸ τὸν κ. Σαλιώρ, πού ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐχτιμηθῇ ἂν ὄχι περὶ σόφτερο, τοῦλάχιστο ἴσα μ' αὐτόν, ἀπὸ τὸ κοινὸ μᾶς.

Ὑστερα ἀπὸ τοὺς παραπάνου, τοὺς πρωταγωνιστάδες νὰ πούμε, νομίζουμε περιττὸ νὰ ξετάσουμε χωριστὰ τοὺς ἄλλους ἠθοποιούς. Γιατὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἔχουνε τὰ προτερήματά τους, εἶναι τριγυρισμένοι ὅμως μὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά τους. Σὲ ὅλους αὐτοὺς θὰ συστήσουμε, νὰ μὴν τοὺς παρασέρνει ὁ ἐγωῖσμός νὰ νομίζουν ἀληθινὰ ὅτι κάθε μέρια σερβίρει ὁ τύπος γιὰ τὴν ἀξία τους στὸ δη-

μόσιο Ἐκεῖ φωλιάζει ὁ μεγάλος κίντυνος. Ἐνῶ μπορεῖ, ἡ συναίσθηση τῆς ἀξίας σὲ κάθε ἠθοποιό, νὰ φέρῃ μπροστὰ τὸ θεάτρό μας — γιὰτὶ καὶ σὲ ποιά ξίνα θέατρα δὲν ὑπάρχουνε ἠθοποιοὶ ἀξιόλογοι γιὰ τοὺς δευτέρους ρόλους; — ἔρχεται ὁ τάδε μεγαλοσυντάχτης, κ' ὁ δεῖνα μικροεπορτίτης, πού κουτσοπίνει μὲ τὸν ἠθοποιό, ἢ πού κάνει κόρτε μὲ τὴν ἠθοποιόνα, νὰ τοὺς κηρύξει μεγάλους. Αὐτὸ βέβαια βλάπτει πολὺ, δὲ συμφέρει καὶ πρέπει νὰ πολεμηθῇ ἀπὸ κείνους πού ἀγαποῦνε μὲ τὰ σωστά τους τὸ θέατρο. Γιατὶ πρέπει νὰ μαθευτῇ μιὰ γιὰ πάντα πὼς δὲν εἶναι κανένας τους γιὰ νὰ κρατήσῃ πρῶτο ρόλο, ἐξὸν ἀπὸ δύο γυναῖκες κ' ἀπὸ πολὺ λιγοστοὺς ἄντρες. Γιὰ τοὺς ἄλλους; Βάλτε φωτιά στὰ τόπια.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ

Φίλε μου Ταγκόπουλε,

Διαβάζοντας στὸ προτελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμά» κάτι πού γράφεις γιὰ τὸν κ. Λωρεντζάτο Γυμνασιάρχην Ἀργοστολίου καὶ γιὰ τὸν Ἐπιθεωρητὴ τῶν σχολειῶν τῆς Κεφαλλονίας κ. Σταματέλλο, ἀμείσως θυμήθηκα πὼς ὁ κ. Ψυχάρης καὶ ἡ Δημοτικὴ διαδόθηκε στὸ φημισμένο καὶ ἱκανομένο Νησί τῆς Κεφαλλονίας.

Τὸ ἔτος 1904 ἓνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους δασκάλους τοῦ ἔθνους μᾶς, ὁ φίλος μου κ. Κυριακάτος, μοῦχε στείλῃ ἓνα βιβλίο τοῦ πού μ' αὐτὸ πολὺ σοφὰ καὶ ἐπιδέξια χτυποῦσε τὴν ἐπιτροπὴ τῶν κριτῶν, πού εἶχε ἀπορρίψῃ μιὰ Γραμματικὴ του.

Ἡ ἀντεπίκρισή του εἶταν τόσο ὁμορφή καὶ σοβαρή, πού σὰν τὴ διαβάσῃ τὴν ἔστειλα εὐθὺς τοῦ κ. Ψυχάρη στὸ Παρίσι. Σὲ λίγο καιρὸ ὁ κ. Ψυχάρης γνωρίστηκε καλὰ μὲ τὸν κ. Κυριακάτο καὶ ἀπὸ γραμμάτια τοῦ φίλου μου κατὰλαβα πὼς ἀποχτήσαμε ἓναν καλὸ σύντροφο στὸν ἀγὼνα μᾶς καὶ στὴν ἰδέα.

Ἀπὸ τότες ἄρχισε ἡ ἐργασία στὴν Κεφαλλονιά. Μέσο τοῦ Κυριακάτου, εἶγαν γνωστὰ στοὺς δασκάλους τῆς Κεφαλλονίας τὰ Ἐκπαιδευτικὰ ἔθρα μου, πού εἶχα τυπώσῃ στὸ «Νουμά». Καὶ σὰν ἐτύπωσα τὰ τελευταῖα δηγήματά μου ἐξώδεψα καὶ πέρα σα-

ἄνε δασκίμα στάφτι, καί, τίς πῶς πρόστυχες καὶ τίς πῶς σκουῖρες, τίς θωροῦσε ἀπαραίτητες, σημαντικές, γιὰτὶ πρόστυχα ἢ ζωὴ δὲν ἔχει, γιὰτὶ καὶ τὰ πρόστυχα καὶ τὰ σκουῖρα καὶ τάχαμνὰ συντελοῦνε στὴν ἀνάστα, γιὰτὶ στὸν πολὺπλοκο τοῦ κορμιοῦ μᾶς τὸ μηχανισμό κάθε σταλιά αἵμα, κάθε σάρκα καὶ σαρκοῦλα ὑπαρξὴ θὰ πῇ, θὰ πῇ ἀκατάπαφτη γέννα. Σωστά λοιπὸν ὁ Ἀντρέας πρὸσεχε στὰ γράμματα καὶ τὰ μελετοῦσε. Δὲν ἤξερε ὅμως ὁ δύστυχος πὼς τὸ αἷμα τὸ δικό του καὶ τὴ σάρκα του καὶ τὴν ὑπαρξή του, μιὰ μέρα ἢ ἀπελπισία, ἢ ἐλπίδα τὴν ἄλλη μέρα καὶ καθεμερνὰ ἢ ξαγριεμένη φροντίδα, ἢ παντοτινὴ ἀνησυχία, τὸ σκελετὶ, τοῦ τὰ καταστρέφανε καὶ τὸνέ σακατέβανε. Ἀχ! ἂν ἤξερε! Θὰ μπορούσε κι ἀπὸ τότες, θὰ μπορούσε κι ἀπ' ἀρχήτερα νὰ σταματήσῃ τὸ κακό. Μὰ περίεργο πού μῆτε οἱ γιατροὶ μῆτε ἀφτίς δὲν καταλαβαίνανε τὸν κίντυνο τῆς ραδιογραφίας, γιὰ νὰ πάψουνε τὸ θεράπεμα. Καὶ παράξενο διόλου νὰ μὴν καταλαβαίνανε οἱ γιατροὶ, πού συστηματικὰ ξακολουθοῦσαν τὰ ἴδια. Πῶς ὅμως δὲν καταλαβαίνει ὁ Ἀντρέας, πού τὰ γράμματά της τὸ φωνάζανε; Δυὸ φορές ἀκόμη ραδιογραφήθηκε ὕστερς ἀπὸ ἐκείνη τὴν παρασκευὴ, καὶ τίς δυὸ τοῦ τὰ δηγότανε μὲ τρόπο πού εἶτανε νὰ φρί-

ξης. Ἀγαπητέ μου ἀφέντη, τοῦ ἔγραφε τὴν τετάρτη, δέκα ἑφτά, περίφημα τὰ μαντάτα δὲν εἶναι σήμερα, ἐξόνε γιὰ τὴ φύσκα πού προδίδει. Μὰ ἐχτίς ὡς τίς ἐννιά τὸ βράδι, ἔξη κενωσιές λογαριάζουμε. Ἀφέντη, σὰς θερμοπαρακαλῶ, μὴν τρομαζετε, ἀφοῦ τώρα πιά ξέρετε τί τρέχει καὶ πὼς θάρθῃ ὁ κ. Κούρης νὰ μᾶς τὰ βάλῃ σὲ τάξη, χαρακωμένα ὅλα μὲ τὴ βίγα. Ἐννοεῖται πὼς σὲ τέτοια κατάσταση δὲν πάει οὔτε ἡ ὁρεξή. Ἐχτίς τὸ βράδι, μοῦ φέρινε σούπα ψωμὶ καὶ λίγο βραστό σὰν πὼς δίνουνε κάποτες στὰ παιδιὰ, λαφρὶ λαφρὶ μὲ ζάχαρη καὶ μὲ γάλα. Τὸ πιστέβετε; Μισὴ ὥρα κατόπι μὲ πείραζε καὶ δὲν μπορούσα. Προτοῦ κοιμηθῶ, στίς ἐννιά, πῆρα καὶ δέκα κόμπους λαοῦδαν. Ἀποκοιμήθηκα τὰ μεσάνυχτα, καὶ λαγοκοιμήθηκα ὡς τίς ἑφτά ἢ θερμοκρασία μου σήμερα 38°2' πρώτη φορὰ πού ἔχω τὸ πρῶτὸ τέτοια ἐλλεινὴ θερμοκρασία. Φαντάζεστε λοιπὸν τὴν κούρασή μου. Λογάριαζα νὰ μὴν πάω διόλου στὸ κ. Χουίταρη. Μὰ τὸ μεσημέρι ἐννοιωθὰ πῶς ἀναπαμμένη. Σηκώθηκα στὴ μιὰμισή κι ἀγάγια γάγια πῆγαμε ὡς ἐκεῖ. Τὴ φύσκα τὴ βρῆκε πολὺ πολὺ καλὰ. Μοῦ ἔβαλε πάλι τὸ γυαλινὸ μασούρι, ὄχι μέσα, παρὰ στοῦ ξώχειλου τὴν μπασιά. Μοῦ εἶπε πὼς εἶναι τόσο δυνατό, πού τὸ ἴδιο κάνει,

μέσα ἢ ὄξω. Δὲν μπορεῖ, λέει, νὰ ξεπεράσῃ μιὰ κάποια δόση. Θὰ πάω τὴν παρασκευὴ, στὴ μιὰμισή, θὰ μοῦ ραδιογραφήσῃ τὸ ὑπόγαστρο. ἔπειτα θὰ ξακολουθήσουμε ἀκόμη μιὰ βδομάδα καὶ θαρρῶ πὼς θὰ σταθεῖμε ὁχτὼ ἢ δεκαπέντε μέρες.

Φαίνεται πὼς τὸ ραδιό μὲ τὸ φῶς τοῦ θάποτου φλῶνι κάπως τοὺς ραδιογράφους, γιὰτὶ ὅσο δυνατό κι ἂν τὸλεγε ἀπατός του, ὅτι ἂν τοῦ ἔλεγε ἢ ἄρρωστη γιὰ τὴν κατάστασή της, ὁ κ. Χουίταρης, υποθέτουμε, δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τελειώσῃ προτοῦ τελειώσῃ ἢ ἄρρωστη. Δὲν τὸ κουνούσε. Δεῖ μοιάζει νὰ τὸ κουνούσε περισσότερο οὔτε ὁ κ. Σεβίλας. Σὰ νὰ μὴν ἔκουνε τί τοῦ μολογούσε ἢ Κατινούλα. «Πολλὲς φορές, ἔγραφε τοῦ Ἀντρέα τὴν πέμτη, δεκοχτῶ, εἶπα τοῦ κ. Σεβίλα πὼς ἡ κινούρια ἢ φουρτούνα πού μᾶς πλακώσε μὲ τὰ χίλια τὰ ὁρλαπία της, τὰ ραδια μᾶς τὴ φέρανε, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὰ ραδια τίποτος ἀπ' ἀφτὰ δὲν εἶχαμε. Σὰν πᾶψουμε, ὅλα θὰ πάψουνε συνάμα, νὰ τῶσουμε γὰ σίγουρο. Κι ὡς; λέτε, εἶναι καινούρια κιόλας τέτοια θηράπεματα, δὲ δοκιμαστήκανε ἀκόμη ἀρκετὰ, ὅτι κι ἂν πούνε, δὲν ἔχουμε ἀρκετὴ πείρα. Ἐμένε μοῦ φαίνεται σὰ νὰ εἶμαι βέβαιη γι' ἀφτὰ πού σὰς; λέω. Ἰδέα μου πὼς φταίνει τὰ ραδια.»

(ἀκολουθεῖ)